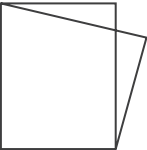

Bente Elkjær: At analysere med John Dewey

Anmeldt af
Anders Buch, docent,
Center for Professionsstudier,
VIA University College

Forlaget Nyt fra Samfundsvidenskaberne har lanceret en bogserie, Umulige tænkere, ”der har til formål at gøre komplekse teorier tilgængelige for studerende og andre, som vil udføre samfundsvidenskabelige empiriske studier” (bogens bagflap). Formålsbeskrivelsen fortsætter: ”Bøgerne giver fokuserede introduktioner til teorier ved at udvælge og udfolde specifikke begreber og vise dem omsat i eksemplarisk analyse.” Foreløbig rummer serien tre bøger, der henholdsvis introducerer Slavoj Zizeks, Jean Baudrillards og Gilles Deleuzes teorier, og nu føjes der en fjerde bog til om John Deweys tænkning, forfattet af Bente Elkjær.

Bente Elkjær har allerede ad flere omgange skrevet introduktioner til Deweys tænkning (Elkjær, 2005 og 2022), ligesom Svend Brinkmann (2006) og Hans Fink (1969) har introduceret Dewey til et dansk publikum. Men i denne nye introduktion er formålet angiveligt at

gøre introduktionen mere ’operationel’, så studerende kan se, hvordan Deweys filosofi kan bruges til at analysere empirisk materiale. Den første udfordring med denne ambition er naturligvis, at de studerende skal have en elementær introduktion til Deweys filosofiske tænkning, *inden* de kan omsætte den i deres analytiske arbejde. Den anden udfordring er seriens pixibogsformat: 120 meget små sider. Elkjær kæmper bravt med disse udfordringer, og hun må skære ind til benet i Dewey omfattende forfatterskab, der tæller 37 tykke bind, som spænder over metafysiske, epistemologiske, etiske, æstetiske, politiske, pædagogiske og videnskabsteoretiske problematikker. Efter kort at have kontekstualiseret Deweys tænkning i den antidualistiske amerikanske pragmatisme, vælger hun klogt at tage udgangspunkt i Deweys centrale begreber om erfaring (experience) og undersøgelse (inquiry). Hun redegør overbevisende og pædagogisk for, hvordan Deweys erfaringsbegreb gør

Bente Elkjær: At analysere med John Dewey

op med den modernistiske opsplitning mellem natur og kultur, krop og sind, fakta og værdier osv., og hvordan Deweys undersøgelsesbegreb introducerer en instrumentalistisk og naturalistisk forståelse af viden og erkendelse. Desværre sniger der sig undervejs en række fejllæsninger ind i fremstillingen – bl.a. om forholdet mellem det præmoderne og det moderne i Deweys antidualisme, s. 12 og 56-57. Men overordnet får læserne en letforståelig introduktion til de mest centrale begreber i Deweys filosofi i løbet af bogens første ca. 90 sider.

Men selv om Elkjær formår at skære ind til benet, så har hun allerede brugt tre fjerdedele af siderne i bogen, inden hun kommer til dens egentlige anliggende: Hvordan skal man så omsætte Deweys filosofi til analyse af empirisk materiale? Den sidste fjerdedel af bogen, 30 sider, bruger Elkjær til at eksemplificere, hvordan hun selv er blevet inspireret af Deweys filosofi i sit analytiske forskningsarbejde. Her præsenterer hun cases fra to forskningsprojekter. I det ene projekt har Elkjær – sammen med en kollega – anvendt aktør-netværksteori (ANT), men altså ikke Deweys egen filosofi, som teoretisk inspiration, og i det andet projekt fremhæver hun en bredere inspiration fra pragmatismen om at undgå at tænke forholdet mellem mennesker og deres omverden dikotomisk. I den første case forsvinder Deweys begreber om erfaring og undersøgelse desværre helt ud af ligningen til fordel for et aktør-netværksteoretisk fokus på, hvordan handling (agency) er distribueret mellem humane og non-humane aktører, og i den anden case overskygges Deweys specifikke begreber til fordel for den mere almene pragmatistiske pointe om

at undgå at opsplitte relationen mellem mennesker og deres omverden, når man skal undersøge situationer.

Bogseriens ambition om at ”udfolde specifikke begreber og vise dem omsat i eksemplarisk analyse” (bogens bagflap) når Elkjær således desværre ikke helt i mål med. Deweys centrale begreber (erfaring og undersøgelse) udfoldes ganske vist på deres egne filosofiske præmisser i bogens første tre fjerdedele, men den sidste fjerdedel formår kun at illustrere, hvordan en pragmatistisk videnskabsteori helt overordnet vil anskue problematikker i forskningsarbejdet – og med den aktør-netværksteoretisk belyste case ovenikøbet i en fransk pragmatistisk tradition, der på væsentlige punkter adskiller sig fra den amerikanske tradition, som Deweys filosofi er vokset ud af.

En studerende, der har købt bogen for at blive klogere på, hvordan man skal analysere med John Dewey, eller generelt med pragmatistisk filosofi, vil nok sidde uforløst tilbage efter læsningen og mangle mere konkrete anvisninger på, hvordan Deweys begreber kan anvendes i analysearbejde. Her må man stille sig spørgsmålet, hvorfor det er sådan. Kan man slet ikke analysere empirisk materiale med pragmatistisk filosofi? Jo da – det gør aktør-netværksteorien jo i den franske pramatistiske tradition. Og Stefan Timmermans og Iddo Tavory (2014 og 2022) har på overbevisende vis vist, hvordan den amerikanske pragmatistiske filosofiske tradition med Charles Sanders Peirce i spidsen kan mobiliseres til at give meget konkrete og anvendelige input til at analysere kvalitativt empirisk materiale. Men oversættelsesarbejdet fra

en generel filosofi til en videnskabsteori – og siden til en samfundsvidenskabelig teori med konkrete metodologiske anbefalinger, som studerende kan bruge, er stort og komplekst. Det lader sig ikke tilfredsstillende rumme i et pixibogsformat på 120 sider. Bente Elkjær gør et hæderligt forsøg på at vise, hvordan Deweys filosofi kan informere socialvidenskabelige analyser, men bogseriens format spænder ben. Med mere plads til både at udfolde og sætte Deweys filosofi i kontekst samt belyse dens relevans for empirisk forståelse af læring i arbejdslivet har Elkjær tidligere demonstreret, hvordan dette projekt kan realiseres (Elkjær 2022). Men i pixibogsformatet bliver ambitionen ikke indfriet.

Bogserien ønsker at gøre svær filosofi (det er måske det, der menes med ’umulige’ tænkere?) lettere tilgængelig og anvendelig, når studerende skal udarbejde projektopgaver, bachelorprojekter og specialer. Den ambition er der som sådan ikke noget i vejen med. Men at gøre det med pixibogsformatet gør både Deweys filosofi, de studerende og os alle sammen en bjørnetjeneste. I stedet for at købe denne bog vil jeg derfor anbefale, at man læser Elkjærs, Brinkmanns eller Finks tidligere introduktioner til Deweys filosofi – og samtidig læser fx Timmermans og Tavorys indføring i pragmatistisk socialvidenskabeligt analysearbejde. Det tager lidt længere tid, men de studerende vil til gengæld få en bedre forståelse for Deweys tænkning og dens anvendelse som analytisk redskab til at forstå et empirisk materiale. Pixibogen giver ikke en smutvej.

REFERENCER

Brinkmann, S. (2006). *John Dewey. En introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag.

Elkjær, B. (2005). *Når læring går på arbejde. Et pragmatisk blik på læring i arbejdslivet*. Frederiksberg: Forlaget Samfunds-
litteratur.

Elkjær, B. (2022). *Når læring går på arbejde – i lyset af John Deweys pragmatisme* (2. udg.). Frederiksberg: Samfunds-
litteratur.

Fink, H. (1969). *De store tænkere: John Dewey*. København: Berlingske Forlag.

Tavory, I. & Timmermans, S. (2014). *Abductive Analysis. Theorizing Qualitative Research*. Chicago: Chicago University Press.

Timmermans, S. & Tavory, I. (2022). *Data Analysis in Qualitative Research. Theorizing with Abductive Analysis*. Chicago: Chicago University Press.